

Suomalaisten mielikuvat ja kokemukset vanhuudesta

Marja Vaarama

Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Elämme pitkäikäisyyden yhteiskunnassa, ja ennusteiden mukaan nykypäivän lapsista yhä useampi saavuttaa 100 vuoden iän. Jo nyt on entistä yleisempää, että viisi ja jopa seitsemän sukupolvea elää yhteiskunnassa samaan aikaan toiveineen ja tarpeineen. Suomalaisen yhteiskunnan olisi mukauduttava tähän kehitykseen olemalla kaikenikäisten yhteiskunta, jossa ikääntyminen nähdään luonnollisena osana elämää ja ikääntyneet ihmiset tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

Vanhustyön keskusliitto – Centralförbundet för de gamlas väl ry on teettänyt vuosina 2022 ja 2024 kansalaiskyselyt tarkoituksenaan selvittää väestön suhtautumista vanhuuteen ja iäkkäiden ihmisten asemaan yhteiskunnassa, vanhustyöhön, ja hyvään vanhuuteen. Vuoden 2022 kyselyn toteutti ja raportoi Aula Research Oy, ja Marja Vaarama laati Vanhustyön keskusliiton toimeksiannosta tuloksista yksityiskohtaisen raportin. Vuoden 2024 kyselyn toteutti Suomen Kyselytutkimus Oy. Tarkemmat tiedot po. tutkimuksista on saatavilla Vanhustyön keskusliiton vanheneminen.fi sivustolta.

Tässä Vanhustyön Keskusliiton toimeksiannosta laaditussa artikkelissa näiden kahden kansalaiskyselyn tuloksia verrataan toisiinsa, ja tarkastellaan vastausten valossa lähemmin iäkkäiden syrjintää sekä näkemyksiä hyvästä vanhuudesta. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva Suomen ikäystävällisyydestä sellaisena kuin kyselyyn vastanneet sen näkivät, sekä pohtia toimia mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

Aineisto ja menetelmät

Otokset edustavat mannersuomalaista 16 vuotta täyttäneitä väestöä, ja ne kiintiöity vastaamaan kohdejoukkoa asuinmaakunnan, iän ja sukupuolen mukaan. Otosten tavoitekeho oli kumpanakin vuonna 2055 henkilöä. Verrattaessa kahta tutkimusta toisiinsa tulisi niiden otosrakenteiden, tiedonkeruun, sekä kysymysten sisällön ja järjestyksen lomakkeessa olla keskenään identtiset. Vuosien 2022 ja 2024 kyselylomakkeiden kysymykset ja niiden järjestys ovat suurelta osin yhtenevät. Kaikkiaan 10 taustakysymyksestä seitsemän ja 23 sisältökysymyksistä 17 oli keskenään vertailukelpoisia. Viidestä kysymyksestä oli vuonna 2024 poistettu ”en osaa sanoa” (EOS)-vaihtoehto, mutta tämän merkitys oli pieni. Myös tiedonkeruissa käytetyt sähköiset vastaajapaneelit olivat erilaiset, samoin puhelinhaastattelujen kohdentaminen 70 vuotta täyttäneisiin vuonna 2024 aiemman 85 täyttäneiden sijasta. Aineisto edustaa joukkoa, joka on osallistunut sähköisiin vastaajapaneelisiin ja puhelinhaastatteluihin.

Vertailua varten luodaan usein koonti, johon sisällytetään vain keskenään vertailukelpoiset kysymykset. Näin toimitaan myös tässä artikkelissa. Määrälliset tulokset vuodelta 2024 perustuvat Suomen Kyselytutkimus Oy:n ja vuodelta 2022 Aula Research Oy:n raportteihin, eikä tutkimuslaitoksiin enää tekstissä viitata kuin valikoidusti. Vuoden 2024 sukupuolittainen ja ikäryhmän mukainen tarkastelu perustuu Suomen Kyselytutkimus Oy:n raportin liitteenä oleviin prosentti- ja keskiarvotaulukoihin (ko. raportin liite 2.) Vastaajien määrä kussakin ikäryhmässä vaihteli 182–327 välillä, ja lisäksi kysymyksittäin. Tuloksia arvioitaessa kuitenkin vain yli 85-vuotiaiden osalta on muistettava, että heitä oli aineistossa vain 55 henkilöä.

Määrällisten tulosten vertailu tehdään sekundaarianalyysinä perusanalyysin menetelmin, eli tarkastellaan vastausten prosenttiosuuksia ja soveltuvien osien myös keskiarvoja (ka) ja mediaania (md). Näin ollen eroja voidaan kuvata mutta ei selittää. Osasta vuoden 2024 tuloksia on saatavilla myös vastaajien yksimielisyyttä kuvaava keskihajontaluku (sd). Suomen Kyselytutkimus Oy:n

vuoden 2024 kokonaisotoksen tilastollinen virhemarginaali 95 %:n luotettavuustasolla on enintään 2 prosenttiyksikköä suuntaansa, mikä otetaan huomioon tulosten tulkinnassa.

Kumpikin tutkimuslaitos on myös tuottanut raakadatana listaukset avoimiin kysymyksiin annetuista vastauksista, ja ne analysoidaan laadullisen sisällön analyysin menetelmin samalla tavalla kuin vuonna 2022. Näin myös laadullisten analyysien tuloksia voidaan verrata toisiinsa.

Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys

Ikäsyrijintä

Kansalaiskyselyssä kartoitettiin vastaajien näkemyksiä ja kokemuksia iäkkäiden syrjinnästä suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä omakohtaisesti koettua ikäsyrijintää. Iäkkäiden syrjintä yhteiskunnassa eli *sosiaalinen syrjintä* luo esteitä heidän osallisuudelleen, lisää syrjäyttämisen ja syrjäytymisen riskiä, sekä heikentää syrjittyjen terveyttä ja hyvinvointia. Sosiaalista syrjäytymistä on luonnehdittu tapahtumaketjuksi, jossa ihminen suljetaan kokonaan tai osittain osallisuudesta yhteiskunnan taloudellisiin, sosiaalisiin, poliittisiin ja kulttuurisiin järjestelmiin. *Ikäsyrijintä* puolestaan voi kohdistua minkä ikäisiin tahansa, ja esiintyä sekä erilaisissa yhteiskunnan instituutioissa että ihmisten välillä. Siinä on kyse järjestelmällisistä stereotyyppien, ennakkoluuloisten asenteiden ja syrjivien toimintamallien yhdistelmästä. Stereotyyppiä tarkoittaa yleistävää, myönteistä tai kielteistä mielipidettä ryhmästä tai yksilöstä tietyn ryhmän jäsenenä, jolloin henkilö nähdään yksipuolisesti, ja hän jää vaille yhdenvertaista kohtelua. WHO luokittelee ikäsyrijinnan *institutionaaliseen* (esim. työmarkkinat), *ihmisten väliseen* (esim. huono kohtelu, vähättely), ja *sisäistettyyn* (ihminen itse väheksyy itseään ikänsä takia) syrjintään. Jotta yhteiskunnan rakenteita ja toimintamalleja voidaan uudistaa ikäystävällisemmiksi, on tärkeää paljastaa syrjäytymisten eri areenoita ja tutkia niissä toimivia mekanismeja. Tässä artikkelissa keskitytään edelliseen, ja jälkimmäinen jää muiden tutkimusten tehtäväksi.

Syrjintä on kielletty Suomen perustuslaissa, eli syrjimättömyys on perusoikeus.

Yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, työlainsäädäntö ja rikoslaki tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämäntilanteilla. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hoitamaan kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia henkilöitä syrjimättä ja terveydenhuollon voimavarojen mukaan. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista takaa asiakkaalle oikeuden saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on lisäksi kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata, ja hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.

Yhteiskunnan sosiaalisen laadun näkökulma

Sosiaalisen laadun teoriaa on kehittänyt ja käytännön toteutumista on tutkinut etenkin brittiläinen professori Alan Walker tutkimusryhmineen. Teoriaa on kuvattu yksityiskohtaisemmin vuoden 2022 kansalaiskyselyn tulosten laajassa raportissa, ja tässä se esitellään vain lyhyesti laadullisen analyysin luokittelun kuvaajana.

Sosiaalisen laadun teoriassa yhdistyvät yhteiskunnalliset ja yksilölliset hyvinvoinnin osatekijät sellaisina, kuin ne kussakin yhteiskunnassa elävät *ihmiset kokevat*. Keskeinen oletus on, että mitä parempi on yhteiskunnan sosiaalinen laatu, sitä paremmat ovat ihmisten mahdollisuudet toimia tavoitteidensa mukaisesti, ja sitä parempi on heidän elämänlaatunsa. Kun elämänlaadun teorialla on pitkä perinne ihmisten koetun hyvinvoinnin tutkimuksessa, *sosiaalisen laadun teoria auttaa ymmärtämään sosiaalisten olojen olemusta ihmisten hyvinvoinnin ehtoina*. Teorian keskiössä ovat yhteiskunnan keskeiset hyvinvointia tuottavat ja turvaavat toimet, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja vaikuttavat toinen toisiinsa laventaen tai kaventaen ihmisten toimijuutta ja kokemusta hyvinvoinnistaan. Näitä ovat:

1. sosio-ekonomisen turvallisuus (security)
2. sosiaalinen valtaisuus (empowerment)
3. sosiaalinen osallisuus (inclusion)
4. yhteiskunnan eheys (cohesion)

Sosioekonominen turvallisuus käsittää toimeentulon turvallisuuden, asumisen ja elinympäristön soveltuvuuden, sosiaali- ja terveystalouden (myöhemmin sote-palvelut) ja joukkoliikenteen saatavuuden ja saavutettavuuden, sekä yleisen turvallisuuden tunteen. *Sosiaalinen valtaisuus* liittyy siihen, että ihmisillä on riittävät tiedot, taidot ja kyky hallita elämäänsä, terveyttään ja hyvinvointiaan. Nämä taidot ovat olennaisia ihmisten mahdollisuuksille osallistua yhteiskunnan toimintoihin. *Sosiaalinen osallisuus* tarkoittaa kansalaisten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan eri avaintoimintoihin, kuten työmarkkinoille, äänestämään, sekä erilaisiin kulttuuritapahtumiin ja harrastuksiin. Osallisuuteen liittyy myös toisten ihmisten arvostus, itsemäärääminen ja oman näköinen elämä. Teorian neljännen ulottuvuuden mukaan ihmisten tulisi saada elää yhteiskunnissa ja yhteisöissä, joita luonnehtii sosiaalinen koheesio. Tällaisissa yhteiskunnissa ihmiset kokevat olevansa hyväksytyjä yhteiskunnan jäseniä vailla ikäsyrjintää, voivansa vaikuttaa sekä omiin että yhteiskunnan asioihin, sekä luottaa toisiin ihmisiin ja julkiseen valtaan. Tällaisissa yhteiskunnissa vallitsee solidaarisuus sukupolvien välillä, ja ihmisten elämänlaatu on hyvä.

Yhteiskunnan sosiaalista laatua rakennetaan ja koetellaan joka päivä yhteiskunta- ja terveystaloudellisessa päätöksenteossa, hallinnon eri tasoilla, järjestöissä ja muissa organisaatioissa, sekä ihmisten omassa toiminnassa ja arkisessa vuorovaikutuksessa. Olemme siis jokainen sekä rakentamassa yhteiskuntamme sosiaalista laatua että nauttimassa siitä.

Tällä vuosikymmenellä useampi kansainvälinen ja myös Suomen kansallinen ohjelma pyrkivät yhteiskuntien ikäystävällisyyden lisäämiseen, ja ohjelmissa on myös sosiaalisen laadun elementtejä. YK:n Terveellisen ikääntymisen vuosikymmen -ohjelmassa jäsenmaiden hallituksia kannustetaan poikkialueelliseen ja kansalaisia osallistamaan yhteistoimintaan, jossa vallitsevia asenteita, toimintamalleja, elinympäristöjä ja sote-palveluja muutetaan ikäystävällisemmiksi. WHO:n ikäystävällisten kaupunkien ja kuntien verkostossa korostetaan ympäristöjen esteettömyyttä, kaikenikäisten mahdollisuuksia osallistua asuinalueensa taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin toimintoihin, sukupolvien välistä solidaarisuutta ja vuorovaikutusta, sekä huolenpitoa haavoittuvassa asemassa olevista ihmisistä. Suomen kansallisessa ikäohjelmassa *"Ikäkyvykäs Suomi vuoteen 2030"* esitetään useita ehkäiseviä ja toimintakykyä parantavia toimia iäkkäälle väestölle ja työikäisille erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tavoitteina on myös lisätä vapaaehtoistyötä, varmistaa iäkkäiden palvelujen yhdenvertaisuus, tehokkaampi koordinaatio ja taloudellinen kestävyys, lisätä asumisen ja asuin ympäristöjen ikäystävällisyyttä, sekä nostaa esille suomalaista ikäteknologian kehittämistä ja hyödyntämistä. Tällaisten tavoitteiden saavuttaminen vaatii tahtoa ja pitkäjänteistä, yli hallituskausien ulottuvaa sitoutumista.

Kansalaiskyselyn vastaajat ovat melko hyvä poikkileikkaus väestöstä

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuoden 2023 lopussa runsaat 5,6 miljoonaa henkilöä, joista noin puolet miehiä ja puolet naisia. Väestöstä valtaosa (62 %) oli 15–64-vuotiaita, 65–84-vuotiaita oli noin 20 prosenttia ja 85 vuotta täyttäneitä noin 3 prosenttia. Vuoden 2024 kansalaiskyselyn otos edustaa koko väestöä paremmin kuin vuonna 2022, koska viimeksi mainitussa 56–65-vuotiaat olivat väestöosuksiinsa nähden yliedustettuina. (Liitetaulukko 1.) Vuoden 2024 vertailua haittaa tehty valinta käyttää Tilastokeskuksen vakiintuneesta ikäryhmittelystä poikkeavaa luokittelua.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 noin 75 prosenttia Suomen 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, yleisimmin keskiasteen (41 %) tai jonkin asteen korkeakoulututkinnon (33 %). Noin kolmasosa väestöstä asui Uudellamaalla, ja maakunnan väestö oli korkeimmin koulutettua. Kansalaiskyselyn vastaajilla oli vuonna 2024 koko maata yleisemmin jokin keskiasteen tai korkeakoulututkinto, ja perusasteen varassa olevia oli koko maata vähemmän. Kaikkiaan vuoden 2024 vastaajat olivat paremmin koulutettuja kuin vuonna 2022. (Liitetaulukko 2.)

Ammattiaseman mukaan vuonna 2024 palkansaajat olivat suurin vastaajaryhmä (44 %). Otos oli miltei linjassa myös Eläketurvakeskuksen ilmoittaman eläkeläisten osuuden (33 %) ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaisen työttömien osuuden (7 %) kanssa. Vuoden 2022 otoksessa sen sijaan painottuivat eläkeläiset, ja työttömiä/lomautettuja oli koko maata enemmän. Siten vuonna 2024 vastaajien ammattiasemien jakauma oli tasapainoisempi kuin vuonna 2022. (Liitetaulukko 3.)

Vuonna 2024 vastaajista 33 prosenttia kertoi asuvansa yksin, mikä on huomattavasti koko väestöä vähemmän. Tilastokeskuksen mukaan kaikista asuntokunnista miltei puolet (47 %) oli vuonna 2023 yhden henkilön asuntokuntia, ja näistä 45 prosenttia oli 60 vuotta täyttäneiden asuntokuntia. Vuonna 2022 tietoa ei kysytty. Vuonna 2024 puolestaan ei enää kysytty siviilisäätystä, joten ei tiedetä, elivätkö ei-yksinasuvat vastaajat parisuhteessa vai asuivatko jonkun muun kuin avo-/aviopuolison kanssa.

Toimeentuloa kysyttiin vuonna 2022 pelkästään rahojen riittävyydellä jokapäiväisiin tarpeisiin. Tuolloin noin puolet vastaajista koki rahojensa riittävän, ja toinen puoli koki rahansa riittämättömiksi. Tulos saattaa liittyä työttömien tai lomautettujen, opiskelijoiden ja eläkeläisten suureen osuuteen vuoden 2022 vastaajista. Vuonna 2024 toimeentulon turvallisuutta kysyttiin vertailukelpoisemmalla kysymyksellä tinkimisestä ruuasta, lääkkeistä ja/tai lääkärissä käynneistä. Noin viidesosa vastaajista oli joutunut vuonna 2024 tinkimään tarkastelluista välttämättömistä menoista, yleisimmin lääkärissä käynneistä. Tulos on yhtenevä THL:n TerveSuomi-tutkimuksen tuloksiin vuodelta 2023. Em. tutkimuksen mukaan tinkiminen oli yleisintä nuorilla, naisilla ja matalasti koulutetuilla henkilöillä. Iäkkäiden osalta etenkin 80 vuotta täyttäneillä pienituloisilla naisilla on kohonnut riski joutua tinkimään lääkkeistään ja tarvitsemistaan palveluista.

Vuoden 2024 vastaajista 69 prosenttia koki terveytensä vähintään melko hyväksi, vajaa viidesosa ei hyväksi eikä huonoksi, ja runsas kymmenys melko tai erittäin huonoksi. Terve Suomi - tutkimuksen mukaan vuonna 2023 koko maan 20 vuotta täyttäneistä miehistä 64 prosenttia ja naisista 62 prosenttia koki terveytensä vähintään melko hyväksi. Huonoksi tai keskinkertaiseksi sen koki 37 prosenttia. Koettu terveys heikkenee iän myötä niin, että vuonna 2023 maan 75 vuotta täyttäneistä kaikkiaan 54 prosenttia koki sen huonoksi tai keskinkertaiseksi. Näitä lukuja vasten kansalaiskyselyn vastaajat kokivat vuonna 2024 myös terveytensä keskimäärin koko väestöä paremmaksi. Vuonna 2022 koettua terveyttä ei kysytty.

Myös vastaajien koettu elämänlaatu oli vuonna 2024 parempi kuin vuonna 2022, sillä 72 prosenttia koki elämänlaatunsa melko tai erittäin hyväksi kun osuus oli 54 prosenttia vuonna 2022. Huonoksi tai erittäin huonoksi sen koki 11 % kun osuus oli 13 prosenttia vuonna 2022. Terve Suomi - tutkimuksen mukaan vuonna 2023 koko 20 vuotta täyttäneestä väestöstä elämänlaatunsa koki hyväksi 51 prosenttia, joten vastaajien koettu elämänlaatu oli parempi kuin väestöllä keskimäärin.

Oma suhtautumien vanhuuteen myönteistä, mutta yhteiskunnan suhtautuminen kielteistä

Vanhuuden alkamisiäksi katsottiin kumpanakin vuonna 70 vuotta. Vuonna 2024 miesten mielestä vanhuus alkoi keskimäärin 68-vuotiaana ja naisten mielestä 71-vuotiaana. Mitä vanhempi vastaaja oli, sitä myöhemmin hänen mielestään vanhuus alkoi. Nuorimpien (16–25 v.) mielestä vanhuus alkaa 63. ikävuoden tienoilla, mutta yli 85-vuotiaiden mielestä vasta 77-vuotiaana.

Keskiahajontaluku (sd=8,493) kertoo vastausten isosta vaihtelusta. Tulos oli samansuuntainen vuonna 2022, kun nuorimman ryhmän mielestä vanhuus alkaa 62-vuotiaana mutta yli 85-vuotiaiden mielestä 78-vuotiaana. Muista vertailukelpoisessa 16 kysymyksessä vastaukset olivat vuonna 2024 vuotta 2022 kielteisempiä, ja sukupuolten välillä oli eroja. (Taulukko 1.)

Muuttuja	vuosi 2022	vuosi 2024	Miehet %	Naiset %
1. Vanhuuden alkamisikä	70 (mediaani) 68 (keskiarvo)	70 (mediaani) 69 (keskiarvo)	68	71
2. Itsellä neutraali/myönteinen käsitys vanhuudesta	82 %	86 %	88	86
3. Yhteiskunta suhtautuu vanhuuteen kielteisesti	44 %	53 %	42	65
4. Oma vanhuus pelottaa	28 %	36 %	29	43
5. Halu elää 100-vuotiaaksi	33 %	23 %	28	18
6. Iäkkäitä kuullaan vähintään melko hyvin yhteiskunnassa	22 %	23 %	33	14
7. Suomi hyvä maa iäkkäille	61 %	53 %	63	43
8. Suomessa syrjitään iäkkäitä	47 %	48 %	40	57
9. Kokenut itse ikäsyrintää	28 %	14 %	14	14
10. Huolissaan iäkkäiden yksinäisyydestä	89 %	88 %	83	93
11. Iäkkäiden kokemusta ja viisautta on tärkeä kuulla	87 %	86 %	83	89
12. Nuoret ovat yleensä avuliaita iäkkäitä kohtaan	60 %	63 %	62	63
13. Iäkkäät eivät halua kuulla nuorempien näkemyksiä	32 %	37 %	39	45
14. Iäkkäät saavat tarvitsemansa sote-palveluja	30 %	26 %	34	18
15. Ei toiminut vanhustyössä nyt/koskaan	71 %	79 %	86	72
16. Ei pitänyt vanhustyötä houkuttelevana	63 %	80 %	81	80
17. Vanhustyön houkuttelevuus ei muutu nykyisestä tai vähenee tulevaisuudessa entisestään	66 %	87 %	84	90

Taulukko 1. Yhtenevien kysymysten (n=17) vertailu (%), sukupuolten tiedot vuodelta 2024

Vuonna 2024 valtaosa vastaajista suhtautui vuotta 2022 useammin vanhuuteen neutraalisti tai vähintään melko myönteisesti. Kielteisesti suhtautuvia oli kumpanakin vuonna runsas kymmenys, eikä sukupuolten välillä juuri ollut eroja. Kielteinen suhtautuminen väheni iän myötä myönteisen vahvistuessa. Myönteisimmin vanhuuteen suhtautuivat 66–75-vuotiaat (52 %) ja kielteisimmin 36–45-vuotiaat (20 %).

Yhteiskunnan kielteinen suhtautuminen korostui vuoden 2024 tuloksissa vuotta 2022 enemmän, ja naisten mielestä se oli yleisempää kuin miesten mielestä. Enää viidesosa vastaajista piti yhteiskunnan suhtautumista vähintään melko myönteisenä. Myönteisimpänä yhteiskunnan suhtautumista pitivät 16–25-vuotiaat (37 %) ja kielteisimpänä 76–85-vuotiaat (66 %).

Oman vanhuuden pelko oli vuonna 2024 yleisempää kuin vuonna 2022 (+8 %-yksikköä). Yhtä paljon oli kuitenkin myös heitä, joiden mielestä oma vanhuus ei tuntunut sen enempää turvalliselta kuin pelottavaltakaan. Miehistä 42 prosenttia koki oman vanhuutensa turvallisiksi, kun naisilla vastaava osuus oli 29 prosenttia. Yleisintä oman vanhuuden pelko oli 26–35-vuotiailla (50 %) ja vähäisintä 76–85-vuotiailla (14 %), jotka viimeksi mainitut kokivat vanhuutensa useimmiten turvallisena (60 %). Tulos oli samansuuntainen myös vuonna 2022.

Myös halukkuus elää 100-vuotiaaksi oli vuonna 2024 selvästi pienempi kuin vuonna 2022, joskin myös epävarmojen osuus (36 %) oli kuusi prosenttiyksikköä suurempi. Naisista vajaa puolet (45 %) otti asiaan selvän kielteisen kannan, miehistä runsas kolmannes (36 %). Epävarmoja oli paljon. Epävarmimpia olivat 16–35-vuotiaat ja 76 vuotta täyttäneet.

Vain reilu viidennes katsoi kumpanakin vuonna iäkkäitä kuultavan hyvin yhteiskunnassa. Naisilla kielteinen mielipide oli miehiä yleisempi. Huonoimmaksi kuulemisen arvioivat 56–75-vuotiaat (70 %) ja parhaaksi nuorimmat 16–25-vuotiaat (38 %) vastaajat.

Myös arviot Suomesta hyvänä maana iäkkäille olivat vuonna 2024 vuotta 2022 kielteisempiä. Miltei 40 prosenttia naisista katsoi, ettei Suomi ole hyvä iäkkäille, kun miehillä osuus oli 24 prosenttia. Myönteisimmät arviot antoivat vanhimmat yli 85-vuotiaat (77 %) ja nuorimmat 16–25-vuotiaat (66 %) vastaajat. Kielteisimpiä olivat 56–65-vuotiaat (44 %).

Miltei puolet vastaajista arvioi kumpanakin vuonna, että Suomessa syrjitään iäkkäitä ihmisiä. Omakohtaisesti ikäsyrjintää raportoitiin kuitenkin vuonna 2024 puolta vähemmän. Otosrakenteen erot ovat saattaneet vaikuttaa erityisesti tämän kysymyksen vastauksiin, sillä vuoden 2024 vastaajat olivat keskimäärin vuotta 2022 parempiosaisia. Kysymystä ikäsyrjinnästä tarkastellaan tuonnempana vielä omana lukunaan.

Ikäasenteita kartoitettiin viidellä väittämällä. Huoli iäkkäiden yksinäisyydestä ja näkemys iäkkäiden kokemuksen ja viisauden kuulemisen tärkeydestä olivat edelleen erittäin yleisiä. Vuonna 2024 etenkin naiset mutta myös miehet olivat huolissaan yksinäisyydestä, eniten 36–65-vuotiaat (91 %) ja vähiten yli 85-vuotiaat (77 %). Iäkkäiden kokemuksen ja viisauden kuulemistä pitivät vuonna 2024 naiset miehiä useammin tärkeänä, ja vähiten samaa mieltä olivat nuorimmat 16–25-vuotiaat vastaajat. Vuonna 2024 oli hieman vuotta 2022 yleisempää nähdä nuoret yleensä avuliaina iäkkäitä kohtaan, eikä tässä ollut juurikaan sukupuolten välillä eroja. Eniten samaa meiltä olivat 16–25-vuotiaat (74 %) ja vähiten (55 %) 56–65-vuotiaat. Mielipide, että iäkkäät eivät halua kuulla nuorempien näkemyksiä oli hieman vuotta 2022 yleisempi vuonna 2024. Naisille (39 %) oli miehiä (32 %) yleisempää olla väittämästä eri mieltä. Useimmiten väittämään yhtyivät 26–25-vuotiaat ja harvimminkin yli 85-vuotiaat vastaajat.

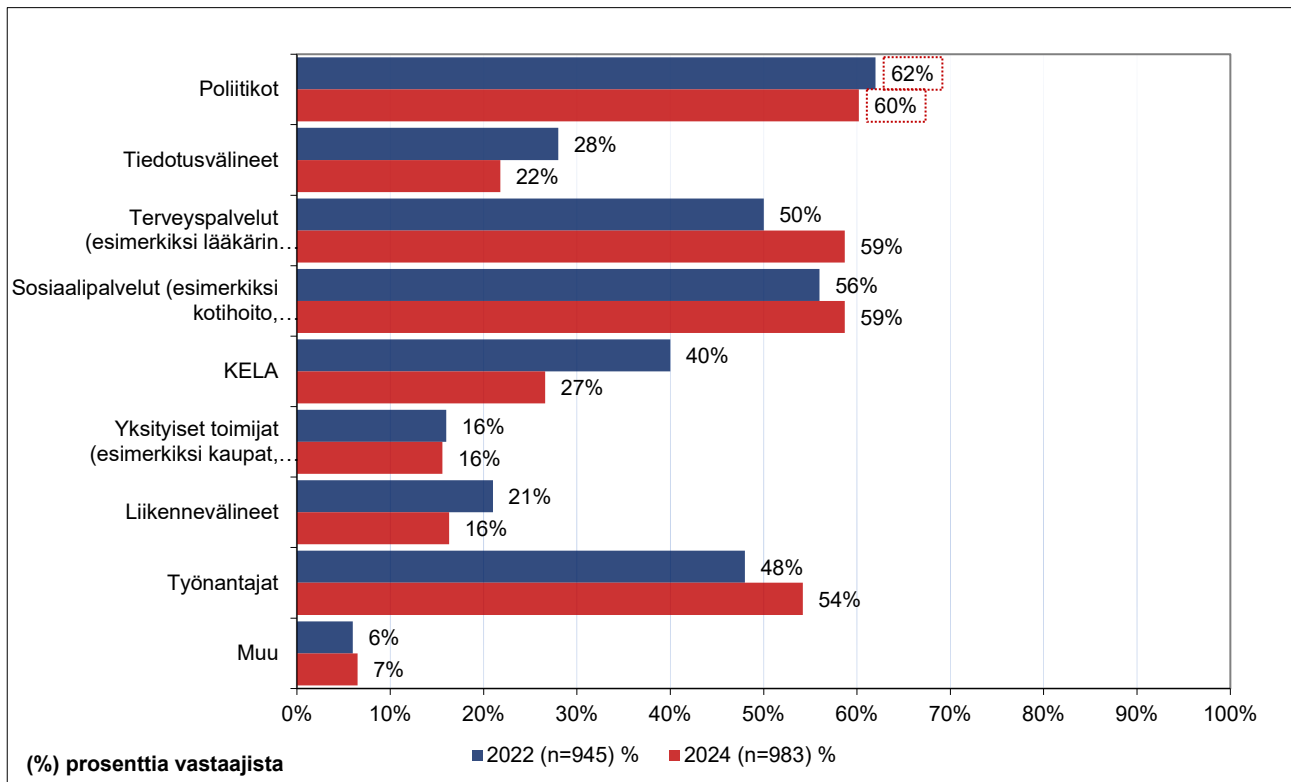
Luottamus siihen, että iäkkäät saavat tarvitsemansa sote-palvelut, oli selvästi heikompi vuonna 2024. Naiset luottivat palvelujen saantiin miehiä huomattavasti vähemmän. Väittämään yhtyivät useimmiten 16–25-vuotiaat vastaajat (37 %), ja useimmiten eri mieltä olivat 36–64-vuotiaat (64 %) ja yli 85-vuotiaat (48 %). Vanhustyön kokemus oli vuoden 2024 vastaajilla harvinaisempaa kuin vuonna 2022, ja kielteinen näkemys vanhustyön houkuttelevuudesta nyt ja tulevaisuudessa oli edelleen vahvistunut.

Vuonna 2024 varautumista vanhuuteen kysyttiin eri tavalla kuin vuonna 2022, joten vastaukset eivät ole vertailukelpoisia. Suomen Kyselytutkimus Oy:n raportin mukaan suurin osa (65 %) suhtautui varautumiseen myönteisesti, ja miltei puolet (47 %) oli varautunut vanhuuteensa. Vastaajien mielestä varautuminen tulisi aloittaa 48 - 50-vuotiaana, mutta tästä oltiin hyvin erimielisiä (sd=17,281). Sukupuolten välillä ei ollut juurikaan eroja. Varautuminen yleistyi iän myötä niin, että kun 16–25-vuotiaista 78 prosenttia ei ollut varautunut, oli varautuneiden osuus 66 vuotta täyttäneistä jo 72–80 prosenttia. Vähiten varautuneita olivat nuorimmat (25 %) ja vanhimmat (28 %) vastaajat. Vuoden 2022 kyselyssä vastaajat pitivät vanhuuteen varautumisen eri muodoista tärkeimpinä pitää huolta kunnostaan, muuttaa ajoissa esteettömään elin- ja asuin ympäristöön, kiinnittää huomiota ravitsemukseen, sekä varautua taloudellisesti ja myös hoitotahdon ja edunvalvontavaltuutuksen avulla. Joissakin vuoden 2024 avovastauksissa samat varautumisen muodot nousivat esiin hyvän vanhuuden tekijöinä.

Iäkkäiden syrjintä Suomessa on edelleen laajaa ja monimuotoista

Kumpanakin vuonna iäkkäiden syrjintää kartoitettiin kysymällä ”Syrjitäänkö Suomessa iäkkäitä ihmisiä?” Myönteisesti vastanneita pyydettiin nimeämään tarkentavan listan avulla iäkkäitä syrjivät tahot. Kumpanakin tutkimusvuonna noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että Suomessa syrjitään iäkkäitä ihmisiä. EOS-vastauksia oli vuonna 2024 hieman vähemmän (20 %) kuin vuonna 2022 (23 %). Iäkkäitä syrjivät tahot on esitetty %-osuuksina vastaajista kumpanakin vuonna kuviossa 1.

Kuvio 1. Iäkkäiden syrjintä Suomessa, ketkä syrjivät, vertailuvuodet 2022 ja 2024 (Suomen Kyselytutkimus Oy, 2024)

”Iäkkäiden syrjinnän suurmestarin” kyseenalainen kunnia lankesi vuonna 2024 edelleen poliitikoille, mutta tähän kategoriaan voitiin nyt lukea myös terveyspalvelut (+ 9 %-yksikköä) ja sosiaalipalvelut (+3 %-yksikköä). Näkemys työnantajista syrjivinä oli vuotta 2022 yleisempi (+ 6 prosenttiyksikköä).

Muiden tarkasteltujen toimijoiden osalta syrjintää nähtiin vuonna 2024 yhtä useasti kuin vuonna 2022 tai jopa vähemmän.

Naisista yli puolet (57 %) katsoi iäkkäitä syrjittävän Suomessa. Miehistä tätä mieltä oli noin kaksi viidestä, mutta sama osuus ei nähnyt syrjintää. Vähiten iäkkäitä syrjittiin 16–25-vuotiaiden mielestä (40 %), ja useimmiten syrjintää näkivät 56–65-vuotiaat (62 %) ja 76–85-vuotiaat (59 %).

Vuonna 2024 miesten mielestä työnantajat (60 %), poliitikot (57 %) ja sosiaali- ja terveystyö (50 % kumpikin sektori) syrjivät iäkkäitä eniten. Naisten mielestä syrjivimpiä olivat sote-palvelut (65 %), poliitikot (63 %) ja työnantajat (50 %). Ikäryhmittäin syrjivien tahojen Top-3 ryhmät olivat seuraavat:

- 16–25-vuotiaat: poliitikot (58 %), työnantajat (55 %) ja sosiaalipalvelut (50 %)
- 26–35-vuotiaat: työnantajat (66 %), sosiaalipalvelut (62 %) ja terveystyö (55 %)
- 36–45-vuotiaat: sosiaalipalvelut (62 %), työnantajat (60 %) ja poliitikot (54 %)
- 46–55-vuotiaat: poliitikot (67 %), työnantajat (65 %) ja terveystyö (64 %)
- 56–65-vuotiaat: poliitikot (65 %), sosiaalipalvelut (59 %) ja terveystyö (59 %)
- 66–75-vuotiaat: terveystyö (71 %), sosiaalipalvelut ja poliitikot (kumpikin 56 %) ja työnantajat (43 %)
- 76–85-vuotiaat: poliitikot (71 %), terveystyö (57 %) ja sosiaalipalvelut (51 %)
- yli 85-vuotiaat: poliitikot ja terveystyö (kumpikin 52 %), media ja sosiaalipalvelut (kumpikin 33 %) ja joukkoliikenne (24 %)

Tämän Top-3-listan toimijoista poliitikkojen nähtiin syrjivän etenkin 76–85-vuotiaita, terveystyön 66–75-vuotiaita, työnantajien 26–35-vuotiaita ja 46–55-vuotiaita, sekä sosiaalipalvelujen 26–45-vuotiaita. Yli 85-vuotiaiden Top-3 listaan kuuluivat poliitikot, terveystyö, tiedotusvälineet, sosiaalipalvelut ja joukkoliikenne, kaupat ja ravintolat.

Omakohaista ikäsyrjintää koettiin melko harvoin ja lähinnä työnantajilta

Ikäsyrjintää luonnehtivat stereotyyppiset näkemykset toisista ihmisistä tai ihmisryhmistä, ja tällainen syrjintä voi osua minkä ikäisiin tahansa. Tässä sitä kartoitettiin kysymyksellä ”Missä tilanteissa olet kokenut ikäsyrjintää?” Suomen Kyselytutkimus Oy:n listaus vastauksista oli runsaat 11 sivua pitkä (fontti Calibri body 11, riviväli vaihteli) ja sitä oli eroteltavissa 279 vastausta. (po. raportin liite 3.) Aiemmin nähtiin, että omakohtaisesti ikäsyrjintää kokeneiden osuus oli vuoden 2024 aineistossa puolta pienempi kuin vuonna 2022. Otsorakenteiden erojen takia ei kuitenkaan voida todeta omakohtaisesti koetun ikäsyrjinnän vähentyneen, sillä eroa voi pitkälti selittää se, että vuoden 2024 vastaajat olivat keskimäärin parempiosaisia kuin vuonna 2022.

Omakohaista ikäsyrjinnän kohteeksi oli vuonna 2024 joutunut 142 miestä ja 140 naista, sekä kaksi muun sukupuolista, eli yhteensä 284 vastaajaa. Useimmiten ikäsyrjintää olivat kokeneet 56–85-vuotiaat kun 16–45-vuotiaista sitä oli kokenut vain yksi noin yksi kymmenestä. Suurin osa vastauksista siis kertoi iäkkäämpien vastaajien kokemuksista. Valtaosa (n=168) vastauksista kuvasi työelämässä ja etenkin rekrytoinneissa kohdattua ikäsyrjintää. Sitä olivat kokeneet sekä iäkkäämmät että nuoret työnhakijat, ja myös työpaikoilla ilmeni ikäsyrjintää. Rekrytoinneissa ei joko ”liian nuoren” tai ”liian vanhan” iän takia ei luotettu hakija osaamiseen, tai linjana oli, ettei ”50 vuotta täyttäneitä” palkattu enää lainkaan. Ikäsyrjintää oli kohdattu 40 vuoden iästä lähtien, ja 60 vuotta täyttäneen koettiin mahdottomaksi saada työtä. Myös työpaikoilla syrjittiin nuoria iän vuoksi, ja eläkeikäisiä painostettiin eläkkeelle. TE-toimistossa saatettiin todeta työnhakijan olevan 60-vuotiaana jo niin vanha, ettei häntä enää kukaan palkkaa.

- "...ajatellaan että enhän minä voi osata asioita kun olen liian nuori..."*
"Emme palkkaa yli 50-kymppisiä"
"Kun olin 52-vuotias, ja hain töitä.....minulle vastattiin, että ottavat vastavalmistuneen"
"Olen 53 v ja on jo vaikea saada töitä"
"Todella vaikea työllistyä +50-vuotiaana. En pääse enää haastatteluihin."
"Työnhakuun liian vanha, eläkkeelle liian nuori"

Terveyspalveluissa omakohtaisesti koettua syrjintää kuvattiin 40 vastauksessa. Yleisin esiin nostettu syrjintäkokemus liittyi vaikeuteen päästä lääkärille tai terveyskeskukseen, koska välissä oli joku, joka esti pääsyn. Lisäksi koettiin huonoa kohtelua, vaivojen vähättelyä ja ohipuhumista. Lääkäreiden koettiin suhtautuvan nuorten vaivoihin vähättelevästi ja etenkin iäkkäisiin nuivasti, kohtelevan alentavasti, ja pihtaavan tutkimuksiin pääsystä. Myös apuvälineiden saanti koettiin joskus hankalaksi, ja ikärajoituksia esimerkiksi tekonivelen tai insuliinipumpun saamiseen pidettiin syrjivinä. Mielenterveyspalvelujen puute oli niin nuorten kuin vanhojenkin ongelma. Muutama kuvaus koski vaikeutta saada sosiaalitoimen asumispalveluita ja kotihoitoa, ja muutama palvelujen digitalisoinnista aiheutuvia ongelmia.

- "Ei pääse lääkärin vastaanotolle ellei ole kuoleman kielissä"*
"...sairaanhoitaja päättää ettei saa lääkärille aikaa.."
"terveyskeskukseen on vaikea päästä"
"....lääkäri haukotteli vastaanoton aikana 4 kertaa ja jätti kipukohdan tutkimisen tekemättä..."
"...tunsin olevani terveydenhoidossa haitake..."
"Hain asuntoa.....(vanhusten palvelutaloon) olen kolme kertaa hakenut sinne mutta aina on tullut (epävä päätös)"
"....lähipiirissä on paljon 50+ henkilöitä, joille digi on haaste – puhumattakaan sitten 80+ vuotiaista! Kaikki kuitenkin ohjataan hakemaan "digistä", bussilipuista hammaslääkärin varaukseen: liika on liikaa! Tunnistautuminen yms pitää tehdä helpommaksi kun kädet jo vapisevat 80-vuotiailla ja epävarmuus netissä iän myötä kasvaa!"

Avoimista vastauksista nousi esiin myös moninainen muu yhteiskunnassa esiintyvä ikäsyrjintä, mikä ilmensi stereotyyppistä ajattelua eri ikäisistä.

"Ihan pienissä, arkisissa asioissa tulee jatkuvasti ns ohitetuksi".

Sekä nuorten että vanhojen katsottiin olevan ikänsä takia heikkotaitoisia, häiritseviä, ja kyvyttömiä toimiin, joita muut tekivät vaivatta. Joukkoliikenteessä ei aina huomioitu iäkkään hidastunutta liikuntakykyä, nettikyselyt loppuivat "kuin seinään" kun ilmoitti ikänsä olevan 65+ tai 80+, kaupoissa ja ravintoloissa iäkkäät kokivat olevansa ei-toivottuja asiakkaita ja "pilaavansa brändin" olemassaolollaan. Myös pankeissa ja vakuutusyhtiöissä ja jopa takseissa kohdeltiin iäkkäitä yliolkaisesti. Koulussa nuoret kokivat vanhemmilta oppilailta yliolkaista kohtelua ja kiusaamista. Hyvät sukupolvisuhteet koettiin tärkeiksi, mutta ongelmia nähtiin kumpaankin suuntaan, eli nuorten asenteissa iäkkäisiin ihmisiin ja iäkkäiden asenteissa nuorempiin. Kuten jo vuonna 2022, myös vuonna 2024 vain muutama vastaaja nosti esiin digitalisoituneen yhteiskunnan aiheuttamat ongelmat silloin, kun digitaaliseen asiointiin ei ollut joko välineitä, osaamista tai kumpaakaan. Digitaalisten ongelmien vähäinen esiintyminen molemmissa kyselyissä liittyy siihen, että tutkimukset tehtiin valtaosin internetkyselyinä.

Kaikkiaan kuvaukset ovat hyvin samankaltaisia kuin vuonna 2022. Ikäsyrjintä on Suomessa etenkin työmarkkinoilla yleistä, mutta nyt se on yleistä myös terveyspalveluissa ja

sosiaalipalveluissa. Kaikkiaan tuloksista huokuu kova yhteiskunta, jossa toivekansalainen on jotakin muuta kuin ”liian nuori” tai ”liian vanha”.

Minkälaista on hyvä vanhuus?

Suomen Kyselytutkimus Oy on raportoinut yleisellä tasolla hyvään vanhuuteen avovastauksissa vuonna 2024 sisällytetyt asiat: hyvä terveys, riittävät taloudelliset resurssit, perhe ja läheiset, mahdollisuudet sosiaalisesti aktiiviseen elämään sekä kyky itsenäiseen päätöksentekoon. Seuraavassa tarkastellaan tähän avoimeen kysymykseen vuonna 2024 annettuja vastauksia vielä sosiaalisen laadun viitekehyksessä tarkemmin.

Ko. tutkimuslaitoksen tuottama raakadata vastauksista avoimeen kysymykseen ”Minkälaista on mielestäsi hyvä vanhuus?” käsittää 64 sivua fontilla 12 ja rivivälillä 1,5 tuotettua tekstiä. Tästä tekstistä erottui kaikkiaan 1664 vastausta. Näistä 36 (2 %) oli ”ei osaa/halua sanoa”, ”en tiedä”, ”jaa-a”-vastauksia, ja nämä poistettiin jatkoanalyysistä. Tällaista vastausmäärää voidaan tässä artikkelissa tarkastella vain varsin yleisellä tasolla, kuten oli laita myös vuonna 2022. Aluksi vastaukset käytiin läpi useaan kertaan, jotta voitiin muodostaa käsitys niiden sisällöstä, minkä jälkeen vastaukset luokiteltiin sosiaalisen laadun neljään kategoriaan samaan tapaan kuin vuonna 2022. Tämän jälkeen käytiin kaikki vastaukset ja niiden luokittelut vielä läpi sen varmistamiseksi, ettei luokittelussa ollut virheitä. Saadut vastaukset on tiivistetty kuvion 2 nelikenttään.

Sosiaalisessa *osallisuudessa* on kyse kansalaisten, myös iäkkäiden, tasavertaisista mahdollisuuksista osallistua yhteiskunnan taloudellisiin, poliittisiin ja muihin avaintoimintoihin tavoilla, jotka tuottavat heille itselleen, mutta myös yhteiskunnalle hyvää. Tämä ulottuvuus esiintyi yksinään 274 vastauksessa. Tähän sisällytettiin sosiaalisiin suhteisiin, osallisuuteen ja osallistumiseen, itsemääräämiseen, sosiaaliseen syrjintään, yhteisöllisyyteen, yksinäisyyteen, ja vanhuuteen varautumiseen liittyvät vastaukset. Mainintojen lukumäärän perusteella osallisuutta pidettiin erittäin tärkeänä hyvän vanhuuden kannalta. Kuuluminen omaan yhteisöön, oma perhe, muut läheiset ja ystävät, sekä hyvät suhteet kaikkien näiden kanssa korostuivat. Myös kuuluminen omaan asuinyhteisöön ja muilta saatu arvostuksen tunne olivat tärkeitä. Haluttiin päättää itse omista asioista ja elää oman näköistään elämää. Haluttiin harrastaa, käydä teatterissa ja elokuvissa, matkustaa ja käydä ravintoloissa ”herkuttelemassa” hyvällä ruualla ja juomilla. Yksin jäämistä ja yksinäisyyttä pelättiin ja toivottiin, ettei ”unohdetaisi ja jäisin yksin”.

Sosioekonominen turvallisuus esiintyi kuvauksissa toiseksi yleisimmin, ja yksinään 249 vastauksessa. Vastaukset, jotka liittyivät toimeentulon turvallisuuteen, asumiseen, sote-palvelujen saatavuuteen ja laatuun, liikenneyhteyksiin/joukkoliikenteeseen, sekä yleiseen turvallisuuden tunteeseen luokiteltiin teorian mukaisesti tähän ulottuvuuteen. Tässä kotona asuminen ja sinne joustavasti saadut tarpeen mukaiset palvelut nousivat tärkeiksi. Ei haluttu kuitenkaan jäädä ”kodin vangiksi” vaan tarvittaessa pääsisi itselle sopivaan ja turvalliseen yhteisölliseen asumiseen tai kodinomaiseen palvelutaloon. Eläkkeen toivottiin riittävän paitsi arjen tarpeisiin myös harrastuksiin. Toivottiin, että sosiaali- ja terveyspalveluissa asiakkaan toiveita kuultaisiin paremmin. Terveyspalveluissa toivottiin hyvää ja arvostavaa kohtelua, ja pääsisi lääkärin vastaanotolle sekä tarvittaviin tutkimuksiin ja toimenpiteisiin, eikä lääkäri vaihtuisi koko ajan. Toivottiin ”turvallista elämää”, jossa ei ”tarvitsisi pelätä jäävänsä ilman hoitoa ja tarpeellista huolenpitoa”. Muutama nosti esiin myös sodan uhkan ja sen vaikutuksen yleiseen turvallisuuden tunteeseen ja ihmisten elämään.

<p>I. Sosiaalinen osallisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Hyvät sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot, tärkeimpänä oma perhe, lapset ja lapsenlapset, ystävät ja läheiset, "iloa ja naurua" "Ei olisi yksinäinen eikä unohdettu" Sosiaalisesti aktiivinen vanhuus, osallisuus yhteiskunnan eri toimintoihin, "pystyy vaikuttamaan" Itsemäärääminen niin kauan kuin "pää kestää" Omannäköinen ja mielekäs elämä Muilta ihmisiltä saatu kunnioitava kohtaaminen Kulttuuri- ja muut harrastukset, kerhot ja osallistuminen itselle tärkeisiin toimintoihin, matkailu ja ulkomailla asuminen, "herkutteleminen" 	<p>II. Sosioekonominen turvallisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Yleinen turvallisuuden tunne, rauhallisuus, huolettomuus, turvallinen asuinympäristö, "tietää saavansa apua kun sitä tarvitsee" riittävästi rahaa, "eläke riittää", voi hankkia tarvitsemansa, "on varaa myös harrastuksiin" "omassa kodissa niin pitkään kuin voi ja sinne apua, jos tarvitsee", mutta "ei joutuis kodin vangiksi" apu, apuvälineet ja muu tuki tarpeen mukaan, palvelut ja etenkin terveyspalvelut helposti saatavilla, "pääsis lääkäriin", ei "pakotettais digipalveluihin" tarvittaessa palvelutalo, hoivakoti tms., jossa "olisi virikkeitä ja pääsisi ulos" ja "ruoka ois hyvää" palvelujen hyvä laatu, hyvä kohtelu, kielitaitoa hoitajilla
<p>III. Sosiaalinen valtaisuus</p> <ol style="list-style-type: none"> Kohtuullinen terveys, "saisi elää terveenä" Muisti säilyy, ei muistisairautta, "pää toimii", "pysyis ajan tasalla" Toimintakyky ja liikuntakyky säilyvät ikään nähden hyvinä, "pääsee liikkumaan ja pitää huolta kunnostaan" Positiivinen mieli, hyvä mielenterveys, "ei olisi masennusta" Ei kipuja, "kivuton" ja "nopea" kuolema, lähtö "saappaat jalassa", eutanasia Saa helposti "tietoa itselle tärkeistä asioista," palveluista" ja "oikeuksista" tarvittaessa kasvokkain Digiosaamiseen tukea, jos tarvitsee, mutta muistettava, että nykyään ikäihmisilläkin "on taito käyttää nettiä" 	<p>IV. Sosiaalinen koheesio</p> <ol style="list-style-type: none"> Yhteenkuuluvuuden tunne yhteiskunnassa On sovussa itsensä kanssa, "ei tarvitse katua tekemisiään", sisäisesti ehyt ihminen Suhtautuu vanhuuteensa myönteisesti, "se auttaa paljon" Yhteiskunta arvostaa vanhuutta, ikäihmiset eivät ole "menoera vaan ikävara" Kokee itsensä yhteiskunnan tasa-arvoiseksi jäseneksi Ei ole ikäsyryjä (stereotypiat) On onnellinen, elämä on hyvää, elämästä nauttiminen

Kuvio 2. Vastaajien esiin nostamat hyvän vanhuuden toivomukset yhteiskunnan sosiaalisen laadun viitekehysessä

Sosiaalinen valtaisuus liittyy ihmisten tiedon tasoon ja kykyyn osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin ja hallita elämäänsä. Tähän ulottuvuuteen sisällytettiin terveyteen ja elintapoihin, toimintakykyyn ja liikuntakykyyn, riittävään tiedonsaantiin, osaamiseen ja oppimiseen sekä digitalisaatioon liittyvät vastaukset. Tämä ulottuvuus esiintyi yksinään 149 vastauksessa. Tässä ulottuvuudessa ihmisten oma toimijuus ja sen ylläpitäminen oli keskiössä. Erityisesti psyykinen ja fyysinen terveys sekä hyvä liikuntakyky nähtiin hyvän vanhuuden edellytyksinä. Riittävä tiedon saanti itselle tärkeistä asioista, kuten palveluista ja etuuksista oli tärkeää. Myös omaa aktiivisuutta korostettiin, etenkin terveitä elintapoja kuten ravitsemusta ja liikuntaa sekä halua ja uteliaisuutta

oppia uusia asioita. Toivottiin myös digitukea, jos sitä tarvitsee. Muistisairautta ja kipua, etenkin kivuliasta kuolemaa pelättiin, ja osa kannatti eutanasiaa.

Sosiaalinen koheesio on liima, joka pitää yhteiskuntia koossa. Tähän ulottuvuuteen luokiteltiin vastaukset, jotka kuvaavat omaa ja yhteiskunnan suhtautumista vanhuuteen, yhteiskunnassa vallitsevaa rakenteellista ikäsyrrjintää, sukupolvisuhteita, luottamusta, onnellisuutta ja elämään tyytyväisyyttä. Vastauksissa korostui tasavertainen yhteiskunnan jäsenyys niin, että vielä vanhanakin saattoi tuntea olevansa sen täysivaltainen jäsen. Yhteiskunnan suhtautumisen vanhuuteen toivottiin paranevan. Toivottiin myös, että olisi itse sinut vanhuutensa kanssa, eikä mennyttä elämää tarvitsisi katua. Sukupolvien välistä kanssakäymistä pidettiin tärkeänä. Toivottiin yhteiskunnan arvostavan iäkkäiden voimavaroja, ja hyväksyvän senkin, että vanhoille ja huonokuntoisille pitää turvata tarpeelliset palvelut. Omaa myönteistä asennoitumista vanhuuteen pidettiin kantavana voimana elämässä, ja toivottiin onnellisuutta ja hyvinvointia vanhuuden päiviin. Tämä ulottuvuus ilmeni yksinään 45 vastauksessa, eli nousi harvoin yksinään esiin, mutta liittyi usein muihin ulottuvuuksiin vastauksissa, jotka sisälsivät useampia ulottuvuuksia. Ulottuvuuksien yhteen kietoutuminen vastaa teorian keskeistä oletusta niiden välisestä vuorovaikutuksesta, ja viittaa siihen, ettei sektoroitunut toimintamalli vastaa ihmisten tarpeisiin.

Verrattaessa vastauksia vuoden 2022 vastaaviin nähdään, että halukkuus vastata tähän kysymykseen oli molempina vuosina vastausten lukumäärän perusteella suuri. Ja vaikka vastaajajoukko vuonna 2024 olikin jonkin verran erilainen kuin vuonna 2022, olivat vastaukset hyvin samansuuntaisia.

Tulosten tarkastelu

Kyselyihin vastanneiden taustat olivat erilaisia

Kaikkiaan vuonna 2024 vastaajien ikärakenne, koulutus, työmarkkina-asema, koettu terveys ja elämänlaatu olivat vuotta 2022 edustavampia suhteessa koko väestöön, ja osin myös väestön keskiarvoja parempia. Monessa kansallisessa ja kansainvälisessä tutkimuksessa näiden tekijöiden on todettu olevan myönteisissä yhteyksissä toisiinsa. Yksinasuvia oli vastaajissa vuonna 2024 koko maan keskiarvoa vähemmän. Vuonna 2022 tietoa ei kysytty. Vuonna 2024 puolestaan ei enää kysytty siviilisäätystä, joten ei tiedetä, elivätkö ei-yksinasuvat vastaajat parisuhteessa vai asuivatko jonkun muun kuin avo-/aviopuolison kanssa.

Vuoden 2022 aineistossa oli väestöosuuttaan enemmän 56–75-vuotiaita, ja aineistossa painottuivat eläkeläiset, työttömät ja opiskelijat. Noin puolet ilmoitti rahojensa riittävän välttämättömiin menoihin ja saman verran oli heitä, joilla rahat eivät riittäneet. Vuoden 2024 vastaajista noin viidesosa oli joutunut vuonna 2024 tinkimään välttämättömistä menoista, yleisimmin lääkärisä käynneistä. Tulos on yhtenevä TerveSuomi-tutkimuksen kansallisiin tuloksiin vuodelta 2023, jonka mukaan toimeentulovaikeudet ovat muita yleisempiä nuorilla, naisilla ja matalan koulutustason omaavilla henkilöillä. On myös todettu, että pienituloiset eläkeläiset, joille keskittyvät huono terveys ja suuri sosiaali- ja terveystalvelujen tarve, joutuvat rahan puutteen takia tinkimään tarvitsemistaan palveluista. Eläketurvakeskuksen mukaan vuonna 2023 naisista 70 prosentilla ja miehistä 52 prosentilla eläke oli alle 2000 € /kk.

Mielipiteet vanhuudesta myönteiset mutta yhteiskunta on kielteinen

Kumpanakin tutkimusvuonna vanhuuden katsottiin alkavan 70 vuoden iässä, mutta arviot vaihtelivat 62–77. ikävuoden välillä. Mitä vanhempi oli vastaaja, sitä myöhemmin vanhuuden katsottiin alkavan. Uusimman gerontologisen tutkimuksen mukaan vanhuus alkaa keskimäärin 80

vuoden iässä, kun sitä mitataan fyysisellä ja kognitiivisella toimintakyvyllä. Ainakin 65–74-vuotiaita tulisi professori Taina Rantasen mukaan pitää ”myöhäiskeski-ikäisinä” eikä vanhuksina.

Vuonna 2024 vastaajat suhtautuivat vanhuuteen hieman aiempaa myönteisemmin, mutta yhteiskunnan suhtautumista pidettiin aiempaa useammin kielteisenä, eikä iäkkäiden äänen katsottu kuuluvan yhteiskunnassa hyvin. Entistä harvempi halusi elää 100-vuotiaaksi, mutta epävarmojen osuus tässä kysymyksessä oli suuri. Oman vanhuuden pelko oli vuotta 2022 yleisempää, ja eniten pelkäsivät 26–35-vuotiaat ja naiset. Hyvä uutinen iäkkäiden näkökulmasta on, että vähiten pelkäsivät 76–85-vuotiaat. Huono uutinen on, että miltei puolet yli 85-vuotiasta pelkäsi vanhuuttaan. Tämä viittaa huoleen tai kokemukseen tarvittavien hoivapalvelujen niukkuudesta. Luottamus siihen, että iäkkäät saavat tarvitsemansa palvelut oli selvästi heikompi vuonna 2024, ja enää vain noin joka neljäs vastaaja luotti asiaan vuoden 2022 kolmasosan sijaan. Naiset luottivat palvelujen saantiin miehiä harvemmin. Kun vuoden 1998 Vanhusbarometrissa miltei yhdeksän kymmenestä 60 vuotta täyttäneestä ei ollut kokenut syrjintää sote-palveluissa, näyttää kehitys menneen runsaan neljännesvuosisadan aikana kääntyneen miltei päällelleen.

Myönteinen suhtautuminen vanhuuteen saattaa viitata vanhuuden ”normalisoitumiseen” ihmisten mielissä. Ilahduttavaa oli, että yli 85-vuotiaiden pienessä ryhmässä Suomi näyttäytyi muita useammin hyvänä maana iäkkäille. Kaikkiaan nuorimmat 16–25-vuotiaat näkivät monet iäkkäiden asemaan liittyvät asiat myönteisemmin kuin heitä vanhemmat. Asenteiden osalta nähtiin kielteisiä muutoksia sekä nuorimpien että vanhempien vastaajien suhtautumisessa toisiinsa. Epävarmuus omasta tulevaisuudesta, lähipiirin kokemukset, ja julkinen kielteisesti väritynyt keskustelu iäkkäiden muodostamasta rasitteesta yhteiskunnalle ovat saattaneet vaikuttaa nuorten ja keski-ikäisten osin kielteisiin näkemyksiin vanhuudesta. Myös oman vanhuuden pelko keskittyi nuorempiin ikäluokkiin ja etenkin naisiin, ja turvallisuuden tunne vanhempiin. 55–65-vuotiaat vastaajat arvioivat iäkkäiden asemaa yhteiskunnassa kaikkein kielteisimmin. Heidän mielestään iäkkäitä kuullaan yhteiskunnassa huonosti, palvelujen saantiin ei voi luottaa, eikä Suomi ole hyvä maa iäkkäille. Ylipäätään naisten mielipiteet olivat miehiä kielteisemmät miltei jokaisessa tarkastellussa kysymyksessä.

Kumpanakin tutkimusvuonna noin puolet vastaajista katsoi iäkkäitä syrjittävän Suomessa. Vuonna 2024 kovimmiksi syrjijöiksi nimettiin poliitikot, terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut sekä työnantajat. Kuitenkin omakohtaisesti ikäsyrjintää oli kokenut vain runsas kymmenys vastaajista. Vastauksiin on saattanut vaikuttaa julkisuudessa käyty kielteissävyinen keskustelu iäkkäiden asemasta yhteiskunnassa. Samantyyppinen ilmiö nähtiin jo yli neljännesvuosisata sitten julkaistussa Vanhusbarometrissa, eli julkisen keskustelun perusteella ajateltiin syrjintää olevan enemmän kuin sitä todellisuudessa oli. Sekä määrällisten että avoimeen kysymykseen saatujen vastausten valossa on kuitenkin ilmeistä, että vuonna 2024 Suomi koettiin monella tapaa iäkkäitä syrjiväksi. WHO:n termein kyse on sekä *institutionalisesta* syrjinnästä että *ihmisten välisestä* syrjinnästä. Omakohtaisen syrjintäkokemuksen eroihin vuosien 2022 ja 2024 välillä saattavat vaikuttaa otosten rakenne-erot, sillä vuoden 2024 vastaajat olivat parempiosaisia kuin vuonna 2022.

Nuorten aikuisten pelko tulevaisuudessa hämmöttävää vanhuuttaan kohtaan on huolestuttavaa. Tämän pelon taustalla saattaa olla eläkkeistä ja hoivasta käytävä julkinen kielteinen keskustelu. Nuorempia voi huolestaa, onko heille enää palveluja tai eläkkeitä lainkaan. Myös työnantajien harjoittama ikäsyrjintä oli vuoden 2024 otoksessa aiempaa yleisempää johtuen osaltaan ehkä siitä, että työikäisiä oli otoksessa enemmän. On onnetonta, että ikäsyrjintä koetaan työmarkkinoilla edelleen yleiseksi kuten neljännesvuosisata sitten, vaikka asiasta on puhuttu ja puhutaan jatkuvasti, ja ikäsyrjinnästä koetetaan päästä eroon. Työnantajien ennakkoluulojen on todettu

olevan keskeinen este iäkkäämpien työllistymiselle. Myös muilla palvelualoilla olisi tarpeen tarkistaa asenteita iäkkäitä kohtaan.

Tulos viittaa monelta osin kielteiseen kehitykseen Suomen ikäystävällisyydessä. Kun ihmiset itse suhtautuvat vanhuuteensa myönteisesti, yhteiskunta suhtautuu nurjasti ja syrjivästi. Asennekampanjoille on edelleen tarvetta, ja nyt niitä tulisi kohdistaa myös sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstöön.

Miten parantaa Suomen ikäystävällisyyttä?

Sosiaalisen laadun viitekehys auttaa näkemään olennaisia kehitystehtäviä Suomen ikäystävällisyyden kehittämiseksi. Esiin nousseet kehitystehtävät eivät ole mitenkään uusia, mutta niiden jatkuva olemassaolo kertoo, miten hidasta niiden poistaminen on ollut monista hyvistä ohjelmista huolimatta.

Vuoden 2024 vastaukset nostavat esiin ensinnäkin sen, että ihmisten mielestä on tärkeää, että yhteiskunnalliset rakenteet mahdollistavat ihmisten *osallisuuden* yhteiskunnan avaintoimintoihin, kuten työmarkkinoille ja poliittiseen päätöksentekoon. Ihmisten osallisuus perheensä, sosiaalisen verkostonsa ja asuinalueensa yhteyteen luo pohjaa muulle osallistumiselle. Ihmiset tarvitsevat myös mahdollisuuksia harrastaa, osallistua esimerkiksi kulttuuritapahtumiin, ja erilaisiin yhteisiin toimintoihin. Kehitystehtäviksi voidaan tämän osalta nähdä ainakin työmarkkinoilla tapahtuvan ikäsyrrinnän poistaminen, vanhojen ihmisten kohtelun parantaminen julkisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa, yksinäisyyden lievittäminen, ja erilaisten kulttuuri- ja muiden harrastusten saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen niin, että pienituloisillakin olisi niihin mahdollisuus.

Sosioekonomisen turvallisuuden osalta olennaista on turvata myös pientuloisille toimeentulo niin, että heillä rahat riittäisivät arjen perustarpeisiin. Tutkimusten mukaan pienituloisilla nuorilla sekä iäkkäillä naisilla on vaikeuksia kattaa menonsa. Toiveena olikin, että rahat tai eläkkeet riittäisivät myös harrastuksiin, tai olisi edullisia harrastusmahdollisuuksia saatavilla. Vanhanakin haluttiin asua omassa kodissa, ja saada sen tueksi tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut. Ja jos voimat eivät kotona asumiseen riitä, toivotaan pääsyä sopivaan ja turvalliseen asumismuotoon. Jotta tällaiset toiveet toteutuisivat, olisi ikäystävällisyys otettava kaikessa asunto- ja yhdyskuntasuunnittelussa ohjenuoraksi. Tarvittavien sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus ja jatkuvuus tulisi turvata, eikä se onnistune ilman että selkeytetään ja vahvistetaan ihmisten oikeutta niihin. Yhteisöllisen asumisen nyt sekava käsite ja toimintamallit tulisi selkeyttää niin, että kaikki tietävät mistä siinä on kyse. Lisäksi tulisi turvata palveluasuntojen riittävyys niin, että ihmiset voivat turvallisesti elää vanhuuttaan silloinkin, kun heillä on paljon avun tarvetta. Hyvät joukkoliikenneyhteydet ja eläkeläisalennukset nähtiin tärkeinä ihmisten itsenäisen liikkumisen ja sosiaalisen aktiivisuuden edellytyksinä.

Valtaisuuden ulottuvuudella toivottiin vähintään kohtalaista terveyttä ja liikuntakykyä, ja oltiin valmiita omaehtoiseen terveyden edistämiseen, opiskeluun ja uuden oppimiseen. Lisäksi pidettiin tärkeänä sitä, että saa helposti ja riittävästi tietoa itselle tärkeistä asioista, kuten palveluista ja niiden hinnoista. Myös digiosaamiseen haluttiin tukea tarvittaessa. Olisi toivottavaa, että hyvinvointialueet ulottaisivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen myös iäkkäisiin ihmisiin. Liikuntamahdollisuuksia tulisi olla tarjolla niin, että olisi helppoa ja halpaa lähteä liikkumaan. Tieto terveistä elintavoista ja liikunnan myönteisistä vaikutuksista näyttäisi lankeavan hyvään maahan. Olennaista olisi myös parantaa tiedotusta palveluista ja niiden ehdoista sekä hinnoista, ja koota tietoa paremmin saavutettavaksi. Tuoreiden tutkimusten mukaan ihmiset eivät löydä etenkään sosiaalipalveluihin puutteellisen tiedon takia. Kipua pelättiin ja toivottiin ”kuolemaa saappaat

jalassa.” Eutanasiaa kannatti melko moni. Iäkkäiden kivun hoitoa ja palliativista hoitoa tulisikin parantaa, ja turvata hyvä kuolema ”sitten kun sen aika on”.

Koheesion osalta toivottiin yhteiskunnan suhtautumisen iäkkäisiin muuttuvan myönteiseksi. Pidettiin tärkeänä, että myös iäkkäät voivat kokea olevansa yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä, ja heidän panostaan yhteiskunnalle arvostetaan. Poliitikkojen tulisi siirtyä voimavaralähtöiseen ikäkasitykseen, ja nähdä iäkkäät ”menoeran sijasta ikävarana”. Yhteiskunnallisesta ikäsyrynnästä eroon pääsemiseksi myös tiedotusvälineissä tulisi miettiä miten vanhuudesta puhutaan ja miten heitä koskevia uutisia kuvitetaan. Nuorten ja vanhojen välistä kanssakäymistä pitäisi vahvistaa niin, etteivät nyt nähty hieman kielteinen suhtautuminen toisiaan kohtaan enää vahvistuisi. Kaikkiaan tuloksista nousee esiin tarve vahvistaa kansalaisten luottamusta julkiseen valtaan ja toisiinsa, mitä pidetään suomalaisen ”luottamusyhteiskunnan” kivijalkana.

Tulokset ovat hyvin samankaltaiset kuin vuoden 2022 kyselyssä. Molempien tutkimusten valossa kansalaiset kokevat Suomen yhteiskuntana olevan vastoin valtiovallan ilmaisemia tavoitteita ja meneillään olevia ohjelmia edelleen varsin ikäkielteinen maa. Suunnan kääntämiseksi tarvitaan kaikkien toimijoiden laajaa yhteistyötä YK:n ja WHO:n suositusten käytäntöön viemiseksi.

Kirjallisuutta

- Aula Research Oy ja Vanhustyön keskusliitto (2022) Diasarja Vanhustyön keskusliiton kansalaiskyselyn tuloksista https://www.vanheneminen.fi/wp-content/uploads/sites/3/2022/09/Kansalaiskysely-vanhenemisesta-ja-vanhuudesta-2022-tulokset_VTKL.pdf
- Butler, R.N. (1969) Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist* 9 (4), 243-246. https://doi:10.1093/geront/9.4_part_1.243.PMID_5366225
- Ennsle F.& Helbrecht I. Understanding diversity in later life through images of old age. *Ageing & Society* (2021),41, 2396-2415
- ETK (2023) [Tilasto Suomen eläkkeensaajista - Eläketurvakeskus \(etk.fi\)](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149355/suomen-tyoelakkeensaajat-2023.pdf), saantitapa www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149355/suomen-tyoelakkeensaajat-2023.pdf.
- Ikäinstituutti 2024. [Ikäystävällisyys kuntien hyvinvointikertomuksissa | Ikäinstituutti \(ika.fi\)](https://www.ika.fi/)
- Jylhä M. Vanhuustutkijan koronavuosi. Myöhäiskeskä-ikä ja pitkäikäisyyden vallankumous. Vastapaino Tampere. 2021.
- Koivunen K, Sillanpää E, Munukka M, Portegijs E & Rantanen T (2021) Cohort Differences in Maximal Physical Performance: A Comparison of 75- and 80-Year-Old Men and Women Born 28 Years Apart. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*. 2021 Jun 14;76(7):1251-1259. doi: 10.1093/gerona/glaa224.
- Lindberg J, Vaarama M. Yhteiskuntavastuulliset kotiin vietävät hoiva- ja tukipalvelut. Tavoitteet, nykytila ja suositukset. Osuuskunta Tradeka. www.tradeka.fi, 2019
- Maesen L. van der, Walker A. 2012. *Social Quality: From Theory to Indicators*. Palgrave Macmillan, Houndsmill, Basingstoke, Hampshire, New York, NY.
- Peiponen J, Tiilikainen E, Kinni R-L & Rissanen S. (2024) Navigating Social Services from the Perspective of Finnish Older Adults with Complex Needs: An Examination of Different Dimensions of Access. *Journal of Social Service Research*. <https://doi.org/10.1080/01488376.2024.2388627>
- Pieper, R., Karvonen, S. & Vaarama, M. 2019. The SOLA Model: A Theory-Based Approach to Social Quality and Social Sustainability. *Social Indicators Research*. <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02127-7>
- Ranta M, Lönnroos E, Kouvo A-J, Miettinen M, Lammintakanen J. (2020) Päivystysten henkilökunnan asenteet iäkkäitä ihmisiä kohtaan. *Gerontologia* 34(3)/2020, 193-208.
- STM 2020: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3>
- Suomen Kyselytutkimus Oy (2024) ja Vanhustyön keskusliitto. Arvot ja asenteet. Aineiston yhteenvetoraportti. <https://www.vanheneminen.fi/tehdään-iasta-numero/kyselyt-ja-raportit>
- SVT (2023): Asunnot ja asuinolot [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 2023. ISSN=1798-6745. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 21.7.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/clm6anqytjtmj0buh5dc1qupk>
- SVT (2023): Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 2023. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu:21.7.2024]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/julkaisu/clmhm8nj1zqe00avvnfz3j11o>
- THL (2023). Terve-Suomi-tutkimus. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset>, katsottu viimeksi 19.9.2024
- Tilastokeskus (2023): [Suomi lukuina | Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://www.stat.fi/), noudettu internetistä 21.7.24.
- Tilastokeskus: [Väestö 31.12. muuttujina Vuosi, Alue, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](https://www.stat.fi/), noudettu 21.8.24
- Tilastokeskus (2023b), Väestön koulutusrakenne. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cl8mz3a272d130cvzwa7nz195>. Luettu: 21.7.2024. STM. Helsinki.
- Vaarama M, Hakkarainen A & Laaksonen, S. (1999) Vanhusbarometri. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 1999:3.
- Vaarama Marja (2022) Toiveena tavallinen, hyvä elämä. Suomalaisten mielikuvat ja kokemukset vanhuudesta. Toim: Anu Jansson, Merja Lankinen ja Anni Lausvaara. Vanhustyön keskusliitto ry, Helsinki. [Raportti Toiveena tavallinen hyva elama FINAL PDF.pdf \(vanheneminen.fi\)](https://www.vanheneminen.fi/Raportti_Toiveena_tavallinen_hyva_elama_FINAL_PDF.pdf)
- Vaarama, M. & Jylhä, M. 2020. Syrjintä pois ja palvelut kuntoon – kohti tietoon perustuvaa ikääntymispoliittikkaa. *Gerontologia* 34(4), 2020, 317-322.
- Vaarama M, Mäki-Opas T. Systeemisellä ja osallistavalla otteella parempaan yhteiskunnan sosiaaliseen laatuun ja yksilöiden elämänlaatuun. *Focus Localis* 4/2020, 65-85.
- Walsh 2017 Walsh K, Scharf T, Keating N. (2017) Social exclusion of older persons: a scoping review and conceptual framework. *Eur J Ageing* (2017) 14:81–98. DOI 10.1007/s10433-016-0398-8
- Verhagen M, Schuurman B & Lindenberg J. How young adults view older people: Exploring the pathways of constructing a group image after participation in an intergenerational programme. *Journal of Aging Studies* 56, 2021. Elsevier. www.elsevier.com/locate/jaging
- WHO (2021) The Geneva Charter for Wellbeing (<https://www.who.int/publications/m/item/the-geneva-charter-for-well-being>)
- WHO: [Creating age-friendly cities and communities \(who.int\)](https://www.who.int/), luettu 27.7.2024
- WHO. UN decade of healthy ageing 2021-2030. <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing>

Liitetiedostot

Ikäryhmä	Vuosi 2022 %	Vuosi 2024 %	Koko maa % 2022
16-25	12	11	14
26-35	13	15	15
36-45	13	16	15
46-55	15	15	15
56-65	19	15	16
66-75	17	15	15
76-85	9	9	8
yli 85	3	3	3

Liitetaulukko 1. Vuosien 2022 (Aula Research Oy 2022) ja 2024 (Suomen Kyselytutkimus Oy) otokset ja koko väestö vuonna 2022 ikäryhmittäin, %

Koulutustaso	kysely 2022 (%)	kysely 2024 (%)	koko maa v 2022 (%)
korkeintaan perusaste	18	11	25
keskiaste	53	50	41
AMK, yliopisto	24	38	42
Muu	4	2	-

Liitetaulukko 2. Vastaajat koulutustason mukaan (Aula Research Oy 2022, Suomen Kyselytutkimus Oy, 2024) ja koko maan viimeisin tieto (Tilastokeskus 2023a)

Ammattiasema	v.2022	2024
Palkansaaja	29	44
Yksityinen ammatinharjoittaja/yrittäjä	4	4
Työtön/lomautettu	12	7
Eläkeläinen	39	31
Opiskelija	12	11
Muu	4	3

Taulukko 3. Vastaajat ammattiaseman mukaan v. 2022 vastaajista, (Aula Research Oy, 2022) ja v. 2024 (Suomen Kyselytutkimus Oy, 2024), %-vastaajista